

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті представлений комплексний аналіз макроекономічних передумов формування інтелектуального капіталу підприємств будівництва.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, зайнятість, конкурентоспроможність.

Аннотация. В статье представлен комплексный анализ макроэкономических предпосылок формирования интеллектуального капитала строительных предприятий.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, занятость, конкурентоспособность.

Annotation. Article represents complex analysis of macroeconomic conditions of construction enterprise intellectual capital formation.

Key words: intellectual capital, employment, competitiveness.

Постановка проблеми. Інтелектуальний капітал (ІК) являється комплексним і багатовекторним економічним явищем та функціонує на різних ієрархічних рівнях економіки. Тому для отримання вичерпної картини про стан розвитку ІК підприємств, які належать до будівельної галузі, вважається доцільним здійснювати аналіз даного показника як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівнях.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Теоретичною і методологічною базою дослідження економічної природи ІК слугують основні положення наукових праць таких економістів як Н. Бонтіс, Е. Брукінг, П. Букх, Дж. Гелбрейт, Л. Едвінссон, М. Мелоун, Л. Прусак, П. Салліван, К.-Е. Свейбі, Т. Стюарт, Г. Башнянин, Д. Богиня, І. Бондар, А. Василик, А. Гальчинський, О. Грішнова, В. Єфремов, В. Іноземцев, О. Кендюхов, Т. Кір'ян, А. Козирев, Л. Колешня, А. Колот, В. Лич, С. Пачишин, Л. Федулова та інші.

Метою статті є комплексне дослідження макроекономічних передумов формування і відтворення ІК з метою відображення рівня розвитку даного активу для підприємств будівництва.

Виклад основного матеріалу. На макроекономічному рівні величина ІК безпосередньо визначає конкурентоспроможність економіки країни. На користь даного твердження свідчить той факт, що за методикою Світового економічного форуму показник глобальної конкурентоспроможності країн, який складається із 12 підсумкових векторів, базується на чотирьох векторах, що визначають рівень ІК: вища освіта, ефективність ринку праці, технологічна готовність і інновації. За методикою Світового економічного форуму індекс глобальної конкурентоспроможності України за 2011-2012 рр. залишається не досить високим – 4,0 (максимальне значення індексу становить 7), займаючи в рейтингу 82 місце із 142 досліджених країн. У цілому, індекс глобальної конкурентоспроможності країн може бути використаний для визначення конкурентоспроможності, прогресивності і рівня інноваційного розвитку національної економіки, оскільки зазначений індекс в кінцевому підсумку відображає стадію економічного розвитку країни [1]:

- ресурсно-орієнтована економіка;
- економіка, заснована на ефективності;
- інноваційно-орієнтована економіка.

Дане твердження ґрунтується на тому, що у відповідності з економічною теорією стадій розвитку, за методикою визначення індексу глобальної конкурентоспроможності припускається, що на першому етапі функціонування, економіка будь-якої країни є ресурсно-орієнтованою, тобто країни конкурують на основі ціни і їх забезпеченості базовими факторами виробництва, насамперед некваліфікованою робочою силою та природними ресурсами. Продуктивність залишається низькою і знаходить своє відображення у низькому рівні заробітної плати. Забезпечення конкурентоспроможності на даному етапі розвитку досягається в першу чергу за рахунок добре функціонуючих державних і приватних установ, розвиненої інфраструктури, стабільного макроекономічного середовища і здорової робочої сили, яка отримала принаймні базову освіту.

За умови збільшення конкурентоспроможності країни буде відбуватися зростання продуктивності праці і заробітної плати, що приведе до переходу країни до рівня розвитку економіки, заснованої на ефективності, коли країнам прийдеться розробляти більш ефективні процеси виробництва з метою підвищення продуктивності і збільшення якості продукції за відсутності можливості підвищити ціни. На другій стадії розвитку конкурентоспроможність визначається вищою освітою, ефективністю ринку товарів і послуг, високим рівнем функціонування ринку праці, розвиненим фінансовим ринком, здатністю отримувати користь із існуючих технологій та значним розміром внутрішнього або зовнішнього ринку [1; с. 8-9].

На етапі інноваційно-орієнтованої економіки країни повинні виробляти інноваційну продукцію, використовуючи найбільш складні методи виробництва, а підприємства здатні вижити, якщо вони ведуть конкурентоспроможну боротьбу на основі інновацій, створюючи нові та унікальні товари із використанням найсучасніших виробничих процесів і створюючи інновації. Можна зробити логічні висновки, що саме третій етап розвитку відзначається найвищим рівнем функціонування ІК. У межах зазначеної класифікації за рівнем показників функціонування економіки вважається, що на сьогодні впродовж двох звітних років економіка України знаходиться на етапі переходу від першого етапу (ресурсно-орієнтованої економіки) до другого етапу (економіки, заснованої на ефективності), що свідчить про низький рівень розвитку ІК країни (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка індексу глобальної конкурентоспроможності України впродовж 2007-2012 рр.

Показники	Звітні періоди				
	2007-2008 рр.	2008-2009 рр.	2009-2010 рр.	2010-2011 рр.	2011-2012 рр.
Індекс глобальної конкурентоспроможності	4,0	4,1	4,0	3,9	4,0
Позиція країни в рейтингу	73	72	82	89	82
Кількість країн у рейтингу	131	134	133	139	142
Стадія розвитку економіки	Перехід від 1 до 2 етапу	Економіка, заснована на ефективності		Перехід від 1 до 2 етапу	

Джерело: побудовано за даними 1-4

При цьому у розрізі структуроутворюючих елементів зазначеного показника (рис. 1) найбільш слабко розвинені такі показники, як якість інститутів (3,0), інноваційний потенціал (3,1) і рівень технологічного розвитку країни (3,5), які в свою чергу можна розглядати як параметри і передумови розвитку ІК на макроекономічному рівні.

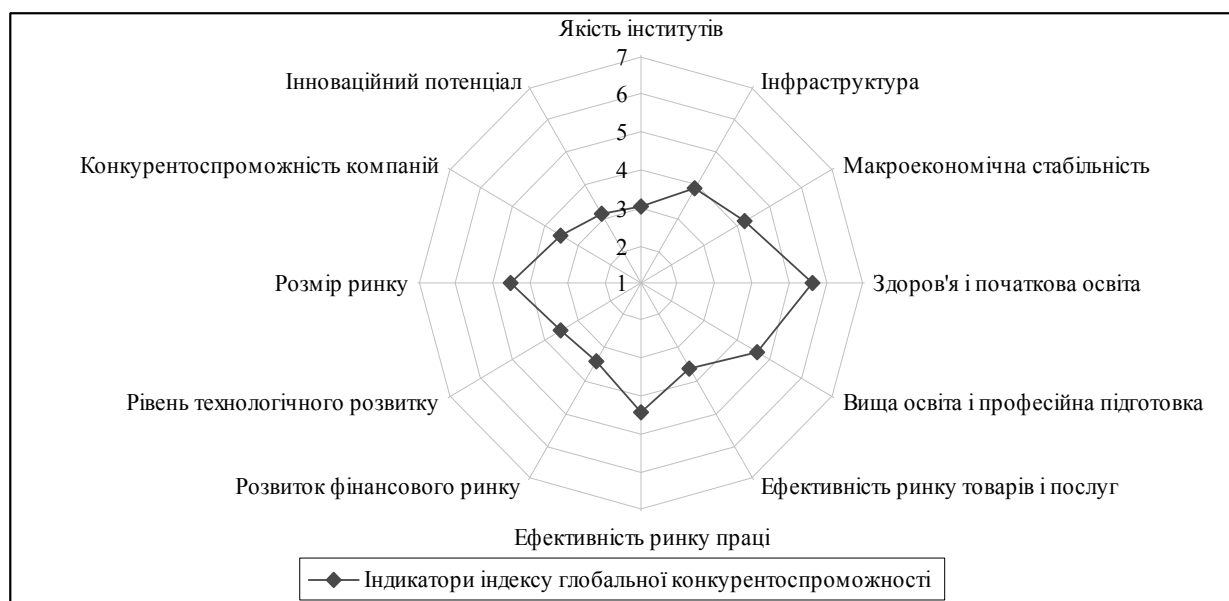

Рис. 1. Структура індексу глобальної конкурентоспроможності України за 2011-2012 рр. [1; с. 356]

Про недостатній рівень розвитку параметрів ІК України на макроекономічному рівні можна зробити висновок із додатку Д, у якому представлений порівняльний аналіз по різних країнах показників індексу глобальної конкурентоспроможності у контексті формування ІК. На низькому рівні розвитку для України залишаються наступні показники:

- Захист інтелектуальної власності (2,6 або 117 місце у рейтингу) нижчий за середній показник по світу, що свідчить про недостатню захищеність результатів інноваційної діяльності.
- Недостатній захист інвесторів (4,7 або 93 місце у рейтингу), який не стимулює підприємців до здійснення інвестиційної діяльності, включаючи інвестиції в елементи ІК.
- Доступність послуг дослідження і навчання (3,8 або 88 місце у рейтингу) є нижчою за середній показник, означаючи, що на регіональному рівні низькою є можливість населення скористатися високоякісними спеціалізованими послугами навчання.
- На значно нижчому рівні у порівнянні із середнім показником залишається показник навчання персоналу (3,3 або 117 місце у рейтингу), підкреслюючи, що підприємства дуже мало здійснюють інвестиції у розвиток і навчання персоналу; без першочергового вдосконалення даного показника неможливим є забезпечення інтенсивного зростання ІК.
- Недостатній рівень співробітництва у відносинах між працівниками і роботодавцем (3,9 або 109 місце у рейтингу).
- Низький рівень використання професійного менеджменту (3,3 або 131 місце у рейтингу); у межах даного показника досліджувались причини вибору менеджерів вищої ланки (найвищому значенню показника відповідав вибір менеджерів за їх професійно-кваліфікаційний рівень, а найнижчому – через особисті причини, включаючи вибір менеджерів серед друзів і родини).
- Істотний рівень виїзду вчених за кордон (2,4 або 125 місце у рейтингу), підтверджуючи, що в країні не існують позитивні передумови для наукової роботи і більшість дослідників намагається реалізувати свої можливості у зарубіжних країнах.
- Невисока доступність венчурного капіталу (2,1 або 114 місце у рейтингу) негативно характеризує фінансові передумови для відтворення ІК, оскільки більшість інноваційних наукових розробок супроводжуються високим ступенем ризику.
- Низький рівень розповсюдження і наявності останніх сучасних технологій (4,6 або 96 місце у рейтингу) свідчить про досить повільний інноваційний розвиток підприємств.
- Використання конкурентних переваг низького рівня таких як дешева сировина (3,8 або 124 місце у рейтингу), підприємства не конкурують на основі виробництва унікальної продукції і впровадження інноваційних процесів.
- Використання простих виробничих процесів (3,5 або 78 місце у рейтингу), включаючи трудомісткі методи і застарілі технології.
- Недостатній рівень інвестицій підприємств у НДДКР (3,0 або 75 місце у рейтингу) свідчить про негативні перспективи розвитку ІК.
- Невелика кількість виданих патентів (0,3 або 71 місце у рейтингу) віддзеркалює низький рівень інноваційної активності.

Підсумовуючи наведений вище аналіз показників можна зробити висновок, що більшість показників у структурі індексу глобальної конкурентоспроможності, які характеризують передумови формування ІК, залишаються на невисокому рівні, досить часто нижче за середній показник по світу, потребуючи істотного вдосконалення.

Таблиця 2

Показники глобального інноваційного індексу у контексті розвитку ІК

Показники	Країни						
	Швейцарія	Швеція	Данія	США	Канада	Росія	Україна
1	2	3	4	5	6	7	8
Глобальний інноваційний індекс	63,8	62,1	56,9	56,6	56,3	35,9	35,0
Місце у рейтингу	1	2	6	7	8	56	60

1	2	3	4	5	6	7	8
Витрати на освіту	50,7	74,0	87,4	52,5	52,4	35,9	66,8
Випускники в сфері науки	33,7	25,9	26,3	32,5	42,6	20,6	10,8
Валові витрати на НДДКР	59,4	77,0	55,6	57,8	37,5	20,8	17,1
Якість науково-дослідних інститутів	86,7	82,0	75,3	82,5	78,6	48,9	43,5
Доступ до інформаційних технологій	85,0	87,5	83,4	71,1	75,1	55,9	45,0
Використання інформаційних технологій	54,0	63,9	57,6	46,4	43,1	14,5	6,1
Захист інвесторів	30,0	63,0	63,0	83,0	83,0	50,0	47,0
Ринкова капіталізація	69,9	43,0	24,3	42,8	50,9	28,2	5,7
Інтенсивність місцевої конкуренції	72,8	81,1	76,1	77,4	76,5	52,3	51,7
Зайнятість у наукоємних галузях	92,0	86,5	87,9	69,7	82,3	78,8	61,1
НДДКР, що ведуться підприємствами	86,8	87,2	82,6	85,5	63,7	74,1	65,2
НДДКР, що фінансуються підприємствами	82,2	75,4	72,1	79,3	55,9	33,6	35,4
Стан кластерного розвитку	62,4	65,3	59,6	63,4	59,9	35,8	30,2
НДДКР, які фінансуються зарубіжними країнами	18,4	32,8	34,1	0,0	32,8	20,9	56,0

Джерело: побудовано за даними 5

У останні роки поступової популярності набуває методика визначення глобального інноваційного індексу, згідно з якою Україна займає 60 місце із 125 досліджених країн, отримавши 35,0 балів із 100 максимально можливих (таблиця 2). При цьому у структурі глобального інноваційного індексу найбільш слабо розвинені такі показники, як валові витрати на НДДКР, якість науково-дослідних інститутів, ринкова капіталізація, доступ і особливо використання інформаційних технологій.

Виходячи з того, що ІК як і будь-який функціональний різновид капіталу являється результатом інвестиційної діяльності, доцільно проаналізувати динаміку інвестицій у нематеріальні активи, яка представлена на рис. 2. Із наведених даних можна зробити висновок, що впродовж аналізованого періоду динаміка зростання інвестицій у нематеріальні активи є нестійкою і повільною, не створюючи фінансового забезпечення для відтворення ІК. У 2010 р. інвестиції в нематеріальні активи становили 6985 млн. грн. або 3,7 % від загального обсягу капітальних інвестицій за рік і відповідно інвестиції в матеріальні активи становили 182076 млн. грн. або 96,3 % від загального обсягу капітальних інвестицій. Зазначене співвідношення у структурі капітальних інвестицій вказує на те, що в економіці країни інвестиційні потоки спрямовуються в першу чергу на оновлення основних засобів, а не на розвиток інноваційних технологій. Слід зазначити, що у економічно розвинених країнах у структурі інвестицій все більш вагому частку займають інвестиції в нематеріальні активи.

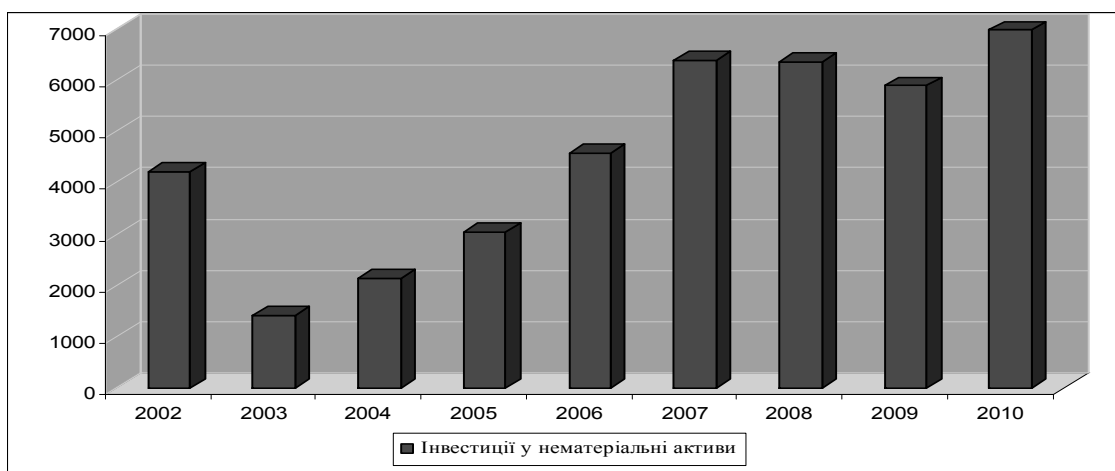

Рис. 2. Динаміка інвестицій у нематеріальні активи у 2002-2010 рр. у фактичних цінах, млн. грн.

Джерело: побудовано за даними Держкомстату

У розрізі структурних елементів ІК провідна роль належить людському капіталу, тому вважається доцільним проаналізувати економічні передумови формування даного активу на макроекономічному рівні. У таблиці 3 узагальнена динаміка сукупності показників, які характеризують передумови формування людського капіталу впродовж останніх років.

Із наведених даних можна простежити, що більшість показників залишаються на стабільному рівні, а негативні тенденції проявляються переважно у 2009 році, у якому найбільш гостро відчувалися кризові явища в економіці.

Таблиця 3

Основні показники, які характеризують передумови формування людського капіталу за 2006-2010 рр.

Показники	Роки					2010 р. до 2006 р., %
	2006	2007	2008	2009	2010	
Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	22245,4	22322,3	22397,4	22150,3	22051,6	99,1
Рівень економічної активності, %	62,2	62,6	63,3	63,3	63,7	-
Зайняте населення у віці 15-70 років, тис. осіб	20730,4	20904,7	20972,3	20191,5	20266,0	97,8
Рівень зайнятості, %	57,9	58,7	59,3	57,7	58,5	-
Зайняте населення працездатного віку						96,9
- в середньому, тис. осіб	19032,2	19189,5	19251,7	18365,0	18436,5	
- у % до населення відповідної вікової групи	65,9	66,7	67,3	64,7	65,6	-
Безробітне населення (за методологією МОП), тис. осіб	1515,0	1417,6	1425,1	1958,8	1 785,6	118,9
Рівень зареєстрованого безробіття, у % до економічно активного населення у віці 15-70 років	6,8	6,4	6,4	8,8	8,1	-
Безробітне населення працездатного віку						117,9
- в середньому, тис. осіб	1513,7	1416,7	1424,0	1956,6	1784,2	
- у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	7,4	6,9	6,9	9,6	8,8	-
Потреба в робочій силі, тис. осіб	170,5	169,7	91,1	65,8	63,9	37,5
Навантаження незайнятого населення на одне вільне робоче місце, вакантну посаду, осіб	5	4	10	8	9	180
Середньомісячна заробітна плата*						
- номінальна, грн.	1041	1351	1806	1906	2239	
- у % до прожиткового мінімуму для працездатних осіб;	206,1	237,9	270,0	256,2	242,8	
- реальна, % до попереднього року	118,3	112,5	106,3	90,8	110,2	

Джерело: побудовано за даними Держкомстату

Починаючи з 2006 року спостерігається поступове щорічне зниження чисельності економічно активного населення з 22245,4 до 22051,6 тис. осіб. При цьому відбувається зростання рівня економі-

чної активності до 63,7%, що у порівнянні залишається нижчим за аналогічний показник у країнах ЄС, який в середньому становить 71,0%. При цьому найбільший рівень економічної активності (вище, ніж середній показник по ЄС) спостерігається у таких високо розвинутих країнах, як Ісландія (84,7% - найвищий показник по ЄС), Швейцарія (82,4%), Данія і Швеція (79,5%), Нідерланди (78,2%), Норвегія (78,1%), Німеччина (76,6%), Естонія (73,8%), Латвія (73,2%), що свідчить про те, що в цих країнах створені сприятливі передумови до залучення трудових ресурсів до ринку праці, включаючи такі заходи державного регулювання, як активна політика держави на ринку праці і активізація процесів підвищення кваліфікації працівників. Найнижчий рівень економічної активності спостерігається в Туреччині (51,9%) [6, с. 14].

При поступовому скороченні чисельності економічно активного населення зменшується чисельність зайнятого населення з 20730,4 тис. осіб у 2006 р. до 20266,0 тис. осіб у 2010 р., утворюючи різницю у розмірі 464,4 тис. осіб або на 2,2%. У відсотковому вираженні рівень зайнятості коливається впродовж аналізованого періоду, залишаючись на не досить високому рівні і досягаючи 58,5% у 2010 році (середній рівень зайнятості населення по країнам ЄС становить 64,2% [6; с. 24]).

Рівень зайнятості вище, ніж середній показник зайнятості по ЄС, спостерігався у таких країнах, як Швейцарія (78,6%), Ісландія (78,2%), Норвегія (75,3%), Нідерланди (74,7%), Данія (73,4%), Швеція (72,7%), Австрія (71,7%), Німеччина (71,1%), Кіпр (69,7%), Сполучене Королівство (69,5%), Фінляндія (68,1%), що стверджує про те, що у зазначених країнах проводиться комплексна політика забезпечення високого рівня зайнятості населення на основі створення умов для досягнення високого професійно-кваліфікаційного рівня працівників, сприяючи ефективному використанню трудових ресурсів в процесі виробничої діяльності, підвищенню продуктивності праці і конкурентоспроможності економіки, а також запобігаючи виникненню соціальних загроз, викликаних високим рівнем безробіття населення. І відповідно невисокий рівень зайнятості населення був зафіксований у таких країнах, як Туреччина (46,3% - найнижчий показник по ЄС, який являється невисоким за рахунок того, що існує велика різниця у рівні зайнятості чоловіків (66,7%) і жінок (26,2%), що є меншим на 40,5%), Хорватія (54,1%), Угорщина (55,4%), Мальта (56,0%), Італія (56,9%), Румунія (58,8%), Польща (59,3%), Греція (59,6%), Бельгія (62,0%), що свідчить про неефективну політику країн у сфері зайнятості населення, а також про існування макроекономічної нестабільності, певних кризових явищ у економіці країн або про значний рівень розвитку тіньової економіки.

Крім того, слід зазначити, що чисельність зайнятого населення знижується в основному за рахунок зменшення чисельності зайнятого населення працездатного віку. Логічним продовженням процесу зниження чисельності зайнятого населення являється зростання чисельності безробітного населення майже на 19% або на 270,6 тис. осіб впродовж 2006-2010 рр., становлячи 1 785,6 тис. осіб. Зростання показника чисельності безробітного населення також відбувається переважно за рахунок зростання чисельності безробітного населення у працездатному віці. У цілому, у 2010 р. рівень зареєстрованого безробіття становив 8,1%, у той час як середній рівень безробіття по країнам ЄС становив 9,7% [6; с. 42].

Найвищий рівень безробіття у 2010 р. відзначається у таких країнах, як Іспанія (20,1%), Словаччина (14,4%), Греція (12,6%), Португалія (12,0%), Хорватія (11,8%), Туреччина (10,7%), Франція (9,8%), Угорщина (11,2%), що є вищим за природний рівень безробіття (6,5%), і тому виникає необхідність у впровадженні заходів з метою його зниження. Найнижчий рівень безробіття спостерігається у таких високо розвинутих країнах, як Норвегія (3,5%), Австрія (4,4%), Нідерланди (4,5%), що пов'язано із високою кваліфікацією трудових ресурсів, яка вдосконалюється на безперервній основі, і ефективністю державної політики у сфері регулювання безробіття.

У зв'язку із кризовими явищами в економіці України впродовж аналізованого періоду гостро знизилась потреба підприємств у робочій силі з 170,5 тис. осіб до 63,9 тис. осіб на 62,5%. Описані вище тенденції у показниках зайнятості і безробіття населення, а також зниження потреби в робочій силі знаходять своє відображення у істотному зростанні навантаження незайнятого населення на одну вакантну посаду з 5 до 9 осіб.

Представлений вище аналіз макроекономічних показників визначає характеристики стану розвитку будівельної галузі в економіці країни.

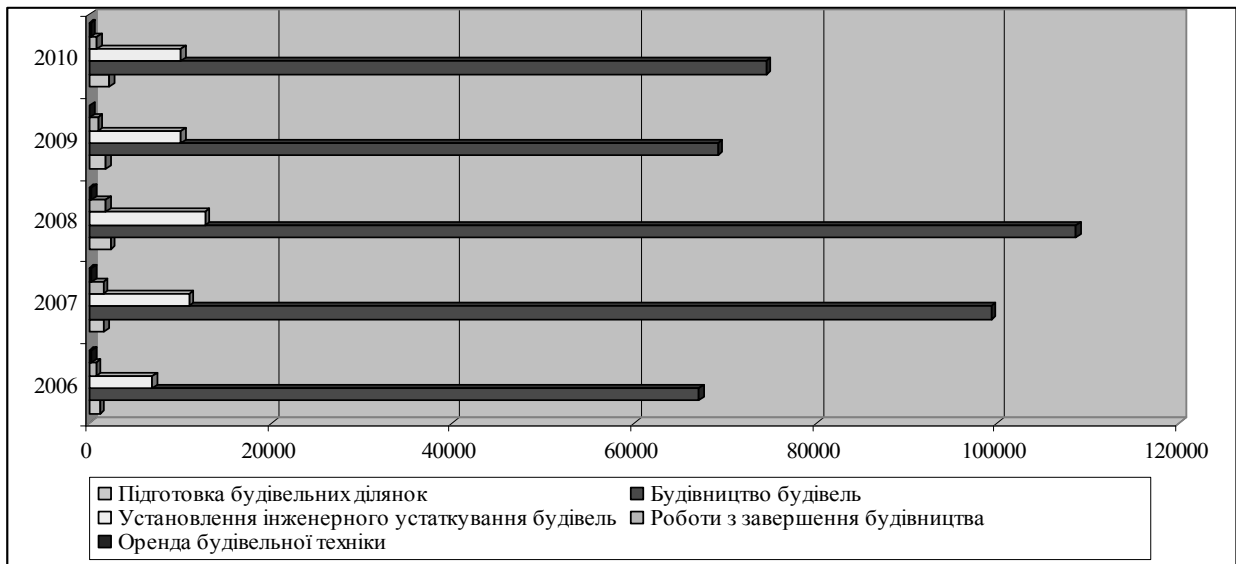

Рис. 3. Динаміка обсягів реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємств будівництва

Джерело: побудовано за даними Держкомстату

Одним із основних показників, який характеризує діяльність підприємств будівництва, являється обсяг реалізованої продукції, динаміка якого представлена на рис. 3. Згідно із наведеними даними обсяги реалізованої продукції підприємств будівництва істотно знизились у 2009 р. і становили 82370,9 млн. грн.. У 2009 р. на підприємствах будівництва, які виконують різні операції, зменшилися обсяги реалізованої продукції і послуг внаслідок кризових явищ в економіці. У 2010 р. було зафіксоване зростання обсягів реалізації продукції до 88033,7 млн. грн. або на 6,9%. При цьому у структурі обсягів реалізації продукції та послуг у галузі будівництва найбільша частка припадала на підприємства, що здійснювали будівництво споруд, (74568,2 млн. грн. або 84,7%) і займалися установленням інженерного устаткування (10122,1 млн. грн. або 11,5%).

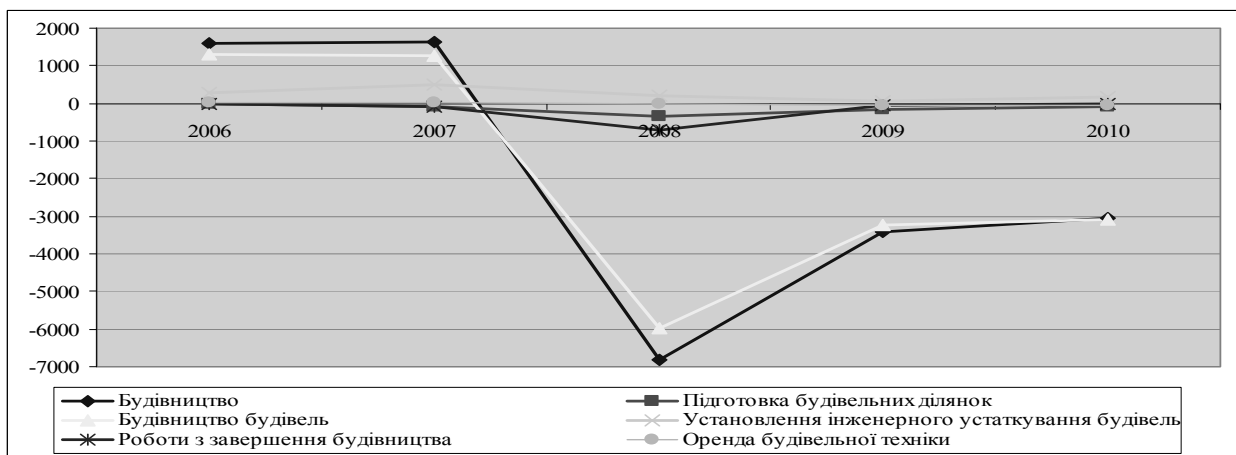

Рис. 4. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування підприємств будівництва

Джерело: побудовано за даними Держкомстату

Наступними показниками, які істотно визначають перспективи розширеного відтворення ІК у будівельній галузі, являються фінансові результати діяльності до оподаткування підприємств будівництва, які узагальнені на рис. 4. Згідно із наведеними даними у 2008-2010 рр. у галузі будівництва зафіксовані збитки, найбільші – у 2008 р. у розмірі -6807,9 млн. грн. У 2010 р. фінансовий результат по галузі становив -3052,1 млн. грн., який був отриманий за рахунок того, що 43,9% підприємств будівництва отримали збитки (їх сукупний фінансовий результат до оподаткування становив -7159,1 млн. грн.). Частка підприємств, які одержали прибуток у 2010 р., становила 56,1% із фінансовим результатом 4107 млн. грн.

В залежності від виконуваних робіт в процесі будівництва підприємства, що займалися будівництвом споруд, отримали найбільший негативний фінансовий результат у розмірі – 3071,8 млн. грн. Найменший негативний результат у розмірі – 6,6 млн. грн. отримали підприємства, що займалися виконанням робіт із завершення будівництва. Позитивний фінансовий результат отримали тільки підприємства, що здійснювали установлення інженерного устаткування будівель, його розмір становив 180,9 млн. грн.

У цілому, негативний фінансовий результат підприємств будівництва був викликаний кризовими явищами в економіці впродовж 2008-2009 рр. Повільна стабілізація в економіці поступово покращить фінансові результати діяльності підприємств у сфері будівництва. Разом з тим велика кількість збиткових підприємств і негативний фінансовий результат у галузі будівництва в цілому свідчить про незадовільні передумови розвитку ІК галузі.

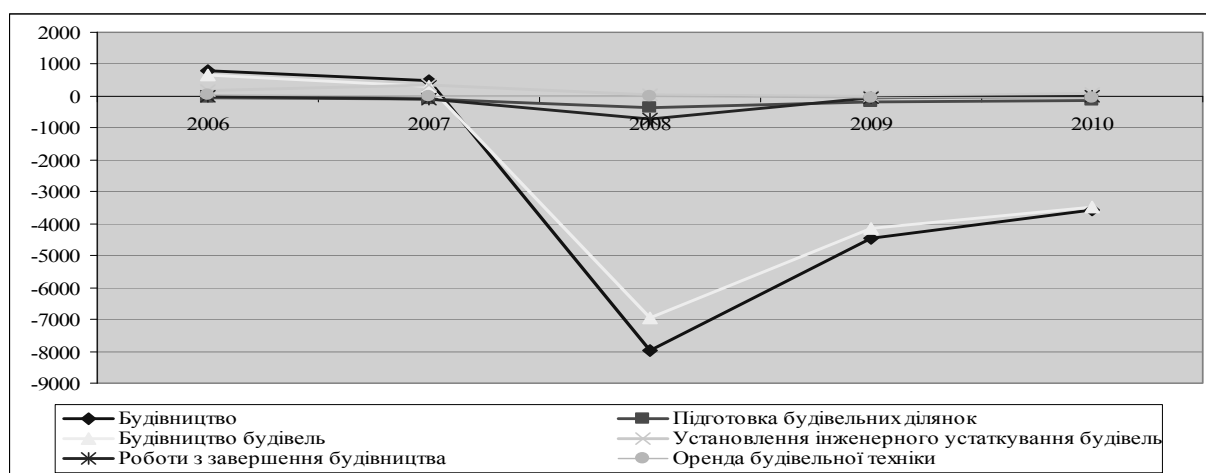

Рис. 5. Чистий прибуток (збиток) підприємств будівництва

Джерело: побудовано за даними Держкомстату

На рис. 5 представлена динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств будівництва, згідно з яким у 2010 р. чистий збиток по галузі становив – 3584,8 млн. грн., який був сформований переважно за рахунок чистого збитку підприємств, які здійснювали будівництво споруд, у розмірі -3469,2 млн. грн.

Таблиця 4

Фінансові результати діяльності підприємств будівництва

Підприємство	Фінансові результати від операційної діяльності, тис. грн.	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.
АТ ХК «Київміськбуд»	172782	170216	167832
ПАТ «Інвестбудсервіс»	46476	46061	45829
ТОВ «Градострой»	(3594)	(11488)	(11495)
ДП «Інтергал-Буд»	(1206)	15839	15258
ПАТ «Київметробуд»	(4598)	(13154)	(14482)
ПАТ трест «Київміськбуд-1» ім. М.П. Загороднього	(56502)	6515	1837
ВАТ «Трест «Київміськбуд-3»	(1384)	(1384)	(1954)
ВАТ «Будівельна компанія «Комфортбуд»	750	(6528)	(6591)
ВАТ "Криворіжжитлобуд"	(340)	173	127
ВАТ "Металургпромжитлобуд"	30	24	7
ТОВ «Будівельна компанія «Міськжитлобуд»	31755	172	1

ВАТ «Трест «Київміськбуд-6»	(15959)	(18043)	(18077)
ВАТ «Трест «Київміськбуд-2»	(6558)	(1014)	(1016)
ПАТ «Будівельна компанія «Укрбуд»	1366	1503	691
ВАТ «Укрбудресурси»	(3612)	(8201)	(8179)
ВАТ «Чернігівбуд»	(6945)	(9311)	(9311)

Джерело: побудовано за даними фінансової звітності підприємств

Чистий прибуток у розмірі 78 млн. грн. отримали тільки підприємства, які здійснювали установлення інженерного устаткування будівель. У цілому, по галузі чистий прибуток отримали 54,7% підприємств (їх фінансовий результат становив 3669,4 млн. грн.). Збиток отримали відповідно 45,3% підприємств із фінансовим результатом -7254,2 млн. грн.

У табл. 4 представлені фінансові результати діяльності основних підприємств у сфері будівництва. Згідно із наведеними даними істотна частка будівельних підприємств отримує збитки (більшість невеликих підприємств являються збитковими), і відповідно їх фінансове становище не сприяє інвестуванню у розвиток ІК. Прибуток отримали тільки потужні будівельні підприємства (найбільший прибуток серед проаналізованих підприємств за 2010 р. отримало АТ ХК «Київміськбуд» у розмірі 167832 тис. грн.).

Таким чином наведені вище дані свідчать про недостатньо сприятливі умови для формування ІК на макроекономічному рівні, вказуючи на необхідність впровадження комплексної державної політики вдосконалення даної сфери з метою забезпечення потреб інноваційного розвитку економіки.

Висновки

ІК функціонує на різних ієрархічних рівнях економіки, тому для отримання вичерпної картини про стан розвитку ІК будівельних підприємств вважається доцільним здійснювати аналіз даного показника на мікроекономічному і макроекономічному рівнях. На макроекономічному рівні величина ІК безпосередньо визначає конкурентоспроможність економіки країни. За методикою Світового економічного форуму індекс глобальної конкурентоспроможності України за 2011-2012 рр. залишається не досить високим – 4,0 (максимальне значення індексу становить 7), займаючи в рейтингу 82 місце із 142 досліджених країн. При цьому у розрізі структуроутворюючих елементів зазначеного показника найбільш слабо розвинені такі показники, як якість інститутів (3,0), інноваційний потенціал (3,1) і рівень технологічного розвитку країни (3,5), які в свою чергу можна розглядати як параметри і передумови розвитку ІК на макроекономічному рівні.

На основі проаналізованих даних можна зробити висновки про недостатньо сприятливі умови для формування ІК на макроекономічному рівні, вказуючи на необхідність впровадження комплексної державної політики вдосконалення даної сфери з метою забезпечення потреб інноваційного розвитку економіки. Несприятливі макроекономічні передумови негативно відобразились на фінансово-економічному стані будівельних підприємств, який істотно визначає перспективи відтворення ІК у галузі будівництва. ІК являється результатом інвестиційної діяльності у той час як збиткові підприємства не будуть здійснювати інвестицій у даний актив.

Список використаної літератури

1. The Global Competitiveness Report 2011-2012 // World Economic Forum. – Geneva, 2011. – 544 р. Режим доступу до журн.: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
2. The Global Competitiveness Report 2010-2011 // World Economic Forum. – Geneva, 2010. – 502 р. Режим доступу до журн.: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf
3. The Global Competitiveness Report 2009-2010 // World Economic Forum. – Geneva, 2009. – 480 р. Режим доступу до журн.: <https://members.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>
4. The Global Competitiveness Report 2008-2009 // World Economic Forum. – Geneva, 2008. – 501 р. Режим доступу до журн.: <https://members.weforum.org/pdf/GCR08/GCR08.pdf>
5. The Global Innovation Index 2011 // INSEAD. – 2011. – 359 р. Режим доступу до журн.: <http://www.globalinnovationindex.org/gii/main/fullreport/index.html>
6. Labour market statistics // European Union. – 2011. – 109 рр. Режим доступу до журн.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-32-11-798/EN/KS-32-11-798-EN.PDF